

אורות ישראל

מכללה אקדמית לחינוך

מייסודן של מכללות מורשת יעקב ואורות ישראל

בס"ד

שם הקורס: היסטוריה של ימי הביניים במערב ובמזרח (מאות 5-15)

שנה"ל תשע"ח, מתוקשב

שם המרצה: ד"ר ארי גיגר

מסלול/התמחות: היסטוריה

היקף שעות: 2 ש"ש

תוכן הקורס ומטרות הקורס/רציונל

הקורס מיועד להעניק לתלמידים ידע בסיסי על האירועים והתהליכים המרכזיים שעברו על אירופה בימי הביניים (מאות 4-15). הקורס יעסוק בעיקר באירופה הלטינית, אך גם ייגע ברמה בסיסית באימפריה הביזנטית ובעליית האסלאם. הנושאים שילמדו קשורים בענפים שונים של ההיסטוריה – היסטוריה פוליטית, צבאית, דתית וחברתית. כיוון שמדובר בקורס מבוא, הקריטריון לבחירת הנושאים הוא חשיבותו של הנושא בעיצוב פניה של אירופה בתקופה המדוברת.

יחידות הוראה בקורס

מס' היחידה	נושא השיעור
1	מבוא לימי הביניים המוקדמים: מדוע 'ימי הביניים'? גבולות הזמן של התקופה; חלוקה לתקופות משנה; מאפיינים של התקופה
2	האימפריה הרומית בשלהי העת העתיקה (מאות 1-3): רקע היסטורי; המשבר של אמצע המאה השלישית; ההתאוששות בימי דיוקלטיאנוס וקונסטנטינוס
3	התנצרות האימפריה הרומית: ראשית הנצרות; רדיפת הנוצרים באימפריה הרומית; התנצרות האימפריה הרומית; גורמים להצלחת הנצרות; ההפרדות לזרמים שונים; השפעות ההתנצרות על האימפריה הרומית ועל אירופה
4	חדירת העמים הברברים לאירופה: מי היו הברברים? פלישות הברברים; הגל הראשון של הפלישות; נתיבי הנדודים והממלכות שהוקמו על ידי עמים ברבריים בגל הראשון של הפלישות
5	הממלכות הברבריות במערב אירופה: המבנה הפוליטי במערב אירופה לאחר נפילת הקיסרות המערבית; תמורה או רצף?

קמפוס רחובות

רחוב הרב שטיינמן 3
 ת"ד 1106, רחובות 76110
 טלפון: 08-9485662
 פקס: 08-9485686
 דוא"ל: sima-c@mor.ac.il

קמפוס אלקנה

אלקנה, ד"ר אפרים
 מיקוד 44814
 טלפון: 03-9061301
 פקס: 03-9061342
 דוא"ל: dekan@orot.ac.il

אורות ישראל

מכללה אקדמית לחינוך

מייסודן של מכללות מורשת יעקב ואורות ישראל

בסייד

6	הממכה הפרנקית: רקע; התקופה המרובינגית; התקופה הקרולינגית; האימפריה הקרולינגית לאחר קרל הגדול
7	הקיסרות הביזנטית בימי הביניים המוקדמים: רקע מוקדם, האתגר הצבאי שעמד בפני הקיסרות, המחלוקות הדתיות; הקיסרות תחת יוסטיניאנוס; הכנסיה הביזנטית
8	מוסד האפיפיורות: הביסוס התאולוגי לבכורה של בישוף רומא בכנסיה; סמכויות האפיפיור; הקוריה ברומא
9	הגל השני של הפלישות: הפלישה הביזנטית למערב; לומברדים; עמים ברבריים אחרים; פרנקים; מוסלמים
10	עליית האסלאם: העולם שבו הופיע האסלאם; לידת האסלאם; התפשטות האסלאם; התהוות העולם המוסלמי
11	הנזירות המערבית בימי הביניים המוקדמים: הנזירות הקדומה; ערכי תנועת הנזירות; החיים במנזר; התקנון הנזירי; החינוך במנזרים; סוגי נזירות; הנזירות והחברה הנוצרית
12	המעבר מימי הביניים המוקדמים למאוחרים: המשבר של סוף ימי הביניים המוקדמים; מצבה של אירופה בסוף ימי הביניים המוקדמים; אירופה בימי הביניים המאוחרים: סקירה כללית
13	כלכלה, חברה, דמוגרפיה: פאודליזם; עליית הערים והחברה העירונית; גידול דמוגרפי; התפתחות הכלכלה
14	מלכים וממלכות: פוליטיקה פנימית וחיזונית: גרמניה (הקיסרות הרומית הקדושה); צרפת; אנגליה
15	החזית הנוצרית-מוסלמית: הרקונקיסטה; מסעי הצלב
16	התפתחויות בתחום הדתי: הנצרות העממית; המסדרים החדשים; מאבק האיננוסטיטורה והרפורמה הגרגוריאנית; האפיפיורות בשיא כוחה; המינוח ומסדרי היחפים; האינקוויזיציה
17	התרבות האירופית במאות 12-15: הרנסנס של המאה ה-12; האוניברסיטאות והשפעתן התרבותית

קמפוס רחובות

רחוב הרב שטיינמן 3
ת"ד 1106, רחובות 76110
טלפון: 08-9485662
פקס: 08-9485686
דוא"ל: sima-c@mor.ac.il

קמפוס אלקנה

אלקנה, דיין אפרים
מיקוד 44814
טלפון: 03-9061301
פקס: 03-9061342
דוא"ל: dekan@orot.ac.il

אורות ישראל

מכללה אקדמית לחינוך

מייסודן של מכללות מורשת יעקב ואורות ישראל

בס"ד

18	סוף ימי הביניים: המשבר של המאה ה-14; תמורות חיוביות במאות 14-15.
----	--

חובות/דרישות הקורס

מטלות הקורס: מטלות, מבחן.

מרכיבי הציון הסופי ודרך חישובו: 65% מבחן, 35% מטלות

מטלות

לאורך תקופת הקורס יידרשו התלמידים לענות על שבעה בחנים שיכילו שאלות סגורות על החומר של היחידות שהיה עליהם ללמוד עד למועד הסיום של המטלה.

דרכי התקשרות עם המרצה

פנייה בדוא"ל: ari.geiger@biu.ac.il

או בטלפון: 052-5379060

ביבליוגרפיה

ז'ראר ואלה, הנצרות הקדומה, היסטוריה וספרות בתקופה כינונה (100-800), תל אביב, תשס"ו.
 קלווד כאהן, האיסלאם מלידתו עד תחילת האימפריה העות'מאנית, תל אביב תשנ"ה.
 רוברט לופז, לידתה של אירופה, תל אביב תש"ן.
 אורה לימור ויצחק חן, ראשיתה של אירופה: מערב אירופה בימי הביניים המוקדמים, תל אביב תשס"ג-תשס"ד, כרכים א, ב, ד.
 סופיה מנשה, הכנסייה הקתולית בימי הביניים, אידיאולוגיה ופוליטיקה, כרכים א-ב, תל אביב תשס"ו.
 רבקה ניר, הנצרות הקדומה, שלוש המאות הראשונות, תל אביב תשס"ט.
 שלמה נאמן, לידתה של ציוויליזציה: אלף שנות אירופה לטינית, תל אביב תשל"ה.
 איריס שגריר, מסעי הצלב: היסטוריה והיסטוריוגרפיה, רעגנה תשע"ה.
 ישראל שצמן, האימפריה הרומית ומורשתה, תל אביב תשס"ב.

Wim Blockmans and Peter Hoppenbrouwers, *Introduction to Medieval Europe, 300-1550*, London 2007.

Peter Brown, *The World of Late Antiquity: from Marcus Aurelius to Muhammad*, London 1971.

קמפוס רחובות

רחוב הרב שטיינמן 3
ת"ד 1106, רחובות 76110
טלפון: 08-9485662
פקס: 08-9485686
דוא"ל: sima-c@mor.ac.il

קמפוס אלקנה

אלקנה, ד"יני אפרים
מיקוד 44814
טלפון: 03-9061301
פקס: 03-9061342
דוא"ל: dekan@orot.ac.il

אורות ישראל

מכללה אקדמית לחינוך

מייסודן של מכללות מורשת יעקב ואורות ישראל

בס"ד

Averil Cameron, *The Mediterranean World in Late Antiquity, AD 395-600*, London 1993.

William H. C. Frend, *The Rise of Christianity*, Philadelphia 1984.

Edward Gibbon, *The Decline and Fall of the Roman Empire*, London 1960.

Chris Wickham, *The Inheritance of Rome: a History of Europe from 400 to 1000*, New York 2009.

קמפוס רחובות

רחוב הרב שטיינמן 3
ת"ד 1106, רחובות 76110
טלפון: 08-9485662
פקס: 08-9485686
דוא"ל: sima-c@mor.ac.il

קמפוס אלקנה

אלקנה, דיין אפרים
מיקוד 44814
טלפון: 03-9061301
פקס: 03-9061342
דוא"ל: dekan@orot.ac.il